

„ASACHI“

REVISTA ȘTIINȚIFICĂ LITERARĂ

*Comitetul de Redacțiune: Dr. D. Cantimir, I. Negre, C. Hogaș,
N. Juravschi, cu colaborarea membrilor Societății Asachi*

SUNT MEMBRU REDACTOR

No. 7.

1.

E grav! E posnă mare! Credeți-mă, zic zău;
Pământul nostru merge din zi în zi mai rău.
Sistema planetară de tot e resturnată,
Și astronomii noștri se bat în cap as'dată.
Ca probă că pământul nu merge de loc bine,
Voșu spune numai una, și 'ți conveni cu mine.
V'aduceți pôte-amiute, cometele-ardătore,
Ce voiajau prin ceruri, ca niște babe chiore.
Cum s'aninau de lună, cum s'aninan de stele,
Voind ca să turtască vre una dintre ele?
Și cum toți astronomii, d'acord au iscălit,
Că însuși chiar pământul va fi 'n curând strivit?
Ei bine, dacă astă-zî trăim și am scapat,
Nu'î probă că pământul de tot e deranjat?
Căci calculul nu minte: căci două și cu două,
Fac tot-de-a-una patru, ear nici-odată nouă.
Și dacă sfera noastră e astă-zî ne-clintită,
Știința nu'î de vină, ei acsa 'î ruginită;

Sau cel puțin savanții așa o demonstrează,
 Și totă omenirea dator e să creză.
 Ei au vedut prea bine, că ziua siderală,
 Ne spune că pământul a dat rău de smintelă,
 Că el întârziează în fie-care zi,
 Ca să ajungă 'n punctul de unde se porni.
 De altă parte poliul tot scad ne-contentit,
 Equatorul pare dispus a fi lătit.
 Și într'o perioadă apropiată, scurtă,
 Preved că sfera noastră va deveni o turtă.
 Și-in adevăr urmează a fi ceva așa,
 Căci chiar și atmosfera azi nu e cum era.
 Când trebuie căldură atunci te strânge 'n spete,
 Când semenii vre o varză, răsare un burete;
 Nici ploă când se cade, nici stă când noi voim.
 De-I iarnă sau e vară, în ce sezon trăim,
 Acesta nu se știe, de cât din întâmplare,
 De-ți spune vre-o mătușă, sau cați în calendare.
 Pericolul e mare! de la un timp încóce,
 Porumbul se usucă, fasola nu se cóce.
 Piscicile nasc șióreci, și șiórecii písoi,
 Toți epurii din lume, au devenit eroi.
 Gândacii plini de ură, pe căi fórté nedrepte,
 S'omórá între dânsii s'ajungă la mari trepte.
 Guzganii predic postul cu șunca între dinți,
 Voind în fața lumii să trecă toți de sfinți.
 Și dintre toți bostanul mai multă minte are,
 Căci el nu vrea să știe de-a țarinel hotare.

II

Ce zici la tóte acestea bătráne Esculap?
 Găsești tu vre-o rețetă, uitată prin dalap?
 Poți face diagnosul acestei maladii?

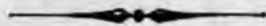
Orî nu găsești nimica prin erbi și bălării
Să activezi mișcarea acestui greu pământ,
Al cărui puls se stinge, și'l duce la mormint?
De ce nu chemi pe Volta, pe marele Franclin,
Pe Hipocrat în fine, să ve certafi puțin.
Căci jos aci în lume, în lumea trecătoare,
Consultul nu'ncetază de cât când omul mîre.
Și voi lăsați pământul să pîră chiar cu zile,
Și 'n prada desprării ființile debile,
Ce'ntind spre voi cu lacrimi un braț tremurător,
Cerînd științei vîstre măcar un ajutor?
Dar voi la tôte acestea priviți cu ochiul rece,
Ființa care naște ș' aceia care trece;
Ve mulțumiți să spuneți cu ifos și emfaz,
Numiri ce ignoranța primește cu estaz.
Și faceți un istoric din bôla care crește,
Spuind că în vechime, ea ast-fel se numește,
Că azi însă progresul alt nume i'a găsit,
Și numele și sensul e mult mai potrivit.
Dar pacientul însă nimic nu mai grăește,
Cu sufletul în buze de drum el se gâtește.
Și 'ntreaga omenire remas' atunci uimită,
De teoria vîstră, cu totul sâstisită,
Ne vrînd să mai asculte căteii care latră
Ea ve rădică temple, statui cu cap de pîră.

III.

E nôpte négră-adîncă, și genele'mi plecate,
Îmi spune că se află la calca jumătate.
O liniște completă domnește în natură,
Dar sufletu'mi e rece, lipsit d'orî-ce căldură,
Și sbuciumat în peptu'mi se-întrebă ce-am făcînt,
Din viața nôstră întregă prin care am trecut.

De-am admirat natura ca paserea în sbor,
 Am semănat ruine în urma tuturilor;
 De-am admirat chiar Cerul și cel ce l'a creat,
 Credință și speranță tot noi am dărâmat.
 Ne-am măsurat puterea pe-o falșă rea domnie,
 Și mîndri ca tot cela care nimica știe,
 Am dat capul pe spate călcînd tot pe pămînt,
 Și n'am vîdut că 'n față ascuns sta un mormînt.
 Furnica care-adună semințe hrănitore,
 Ea are-o conștiință de ziua viitoare;
 Un greer care cîntă sub vatră liniștit,
 Ne spune că'n lăcașu 'i e fôrte fericit.
 Dar conștiința noastră cu ce ôre se 'mpacă?
 Aviditatea noastră cînd va putè să tacă?
 Acêsta e problema, necunoscutul sîu,
 Și cauza din care pămîntul merge rîu.

G. Boteanu.

Importanța Higienică a apei care nu conține substanțe vîrôse.

În una din ședințele consiliului de Higienă publică, ținută la Freiburg în Germania în decursul anului a-cestuia, a fost pusă pe tapet cestiunea despre care avem a ne ocupa, de cătră un membru al consiliului, D-rul Stamm din Berlin, și a fost discutată cu multă pătrundere, atît practic cît și teoretic

Cestiunea privită din punctul de vedere higienic și terapeutic este de mare interes; interesul este cu a-

tât mai mare, cu cât știința și în special medicina, până în prezent, pare a nu fi dat așa de mare valoare sau chiar pare a fi ignorat importanța higienică și terapeutică a apei, care nu conține materia varoasă ca unul dintre mijlocele cele mai eficace pentru evitarea și curarisirea boalelor caracterisate prin formațiunea și depunerea de substanțe petroase și calcare în diferitele organe ale corpului.

În adevăr, medicina internă precum și chirurgia, citează o serie intrégă de bóle caracterisate prin formațiunea și depunerea de materii varoase în diferite organe și regiuni ale corpului, unde nu ar trebui să se formeze. Așa D. E. găsim foarte adese ori materii calcare în gută (podagra) cari se depun în articulațiuni și mai cu seamă pe învâlișul (capsula Synovială) și pe cartilagele inchieturilor. De asemenea se observă depozite calcare foarte des, ca consecință a reumatismelor articulare.

Nu mai puțin este constatat că, în urma inflamațiunei părăților interni ai arteriilor (așa numită endarteritis deformans) se desvoltă adese ori depozite de sări văróse. Aceste seruri se depun în formă de loiți fine care, încetul cu încetul, căpтуșesc lumina arteriilor de jur în prejur, ast-fel că arteriile superficiale (precum art. radială) perd elasticitatea și la pipăire se simt ca niște coarde sinuoase și nodurose (degenerațiunea aterosomatósă).

De asemenea se constată depozite de seri calcare în boala așa numită (cholelithiasis) formațiunea de petre în beșica fierei precum și în pietrele care se forméză în rărunchi și beșica udului.¹⁾ Aceste din urmă se com-

¹⁾. Aceste sări se compun din calciu (varul) introdus prin apă de băut, alimente etc. și din acid uric, acid fosforic și acid oxalic ca părți constitutive ale uriaci.

pun mai cu seamă din urat de calciu, fosfat de calciu sau oxalat de calciu, pe când în cele dintâi găsim mai ades carbonatul de calciu ca parte constitutivă a pietrelor.

Cât de vătămătoare pentru sănătate poate fi o hrană continuă de natură calcară, o știu mulți din experiența că prin băutura continuă de apă vârsă se dezvoltă adese ori nemistuirii foarte supărătoare. Pentru persoane cari se bucură de o deplină sănătate, calciul (sau varul) este tot așa de indiferent sau de puțin vătămător ca și sarea (chlorură de sodă); ba din contra există boale contra cărora chiar se întrebuițază calciul cu mult succes D. E. rachitismul.

Nu mai puțin adevărat însă e că există boale în care, dacă întrebuițăm calciu în cantitate mare, el devine vătămător sănătății și dă naștere la diferite forme de stări morbide în organism.

Pentru a ne convinge mai mult de esactitatea celor susținute, vom cita următoarea observațiune făcută de D-rul Stann asupra sa însuși.

În urma epidemiei de Typhus din anul 1860 în Prusia de resărit, se întâmplă că dânsul se inbolăvește de asemenea de o febră typhoidă ușoară, din care nu scapă cu desevărsire senătos, ci remase cu ore-care suferinți grave timp de mai mulți ani. Suferințele sale se manifestau mai cu seamă prin indigestiuni dese, cărora câte o dată se asociau colici de ficat foarte dureroase.

În luna lui Fevruarie 1877 fiind chemat din Berlin la Nizza la o pacientă în consultațiune, fu silit a rămâne aci două luni de zile, din cauză stărei grave a boalei pacientei sale. În acest interval de 2 luni de zile observă dânsul că prin băutura continuă a apei din Nizza care conține calciu (var) în mare cantitate și prin inspirarea pulberii de calciu de pe strade, începu a

simți ore care indispozițiuni morbide: Indigestiunile deveniră din ce în ce mai frecvente și mai grele, ear în urină descoperi secrețiuni de urat de calciu. Aceste secrețiuni deveniră din ce în ce mai copioase fiind asociate în acelaș timp cu senzațiuni dureroase în ambiul rărunchi.

Pentru a combate aceste suferinți dânsul începu a întrebuința apele minerale alkaline (Karls-bad, Marienbad) cari sunt recomandate mult în asemenea cazuri prin uvrajele medicale până în present, dar cari după cum știm conțin ele însuși calciu în mare cantitate.

Cu toată întrebuințarea apelor alkaline, depositele calcare în urină se înmulțeau din ce în ce așa că începură în fine a produce vătămări în rărunchi și a da naștere la haemoragiū renale (curgeri de sânge din rărunchi).

Cu toată gravitatea suferințelor sale, nu i veni de loc idea de a da vre o importanță apei de băut și a o considera ca agentul provocator al suferinților, mai sus citate, și acesta cu atât mai puțin cu cât chiar în opurile de medicină nu găsim mai nimica în această privință.

În urma *hemoragiei* renale, dânsul continuă a întrebuința mai departe apele minerale alkaline, însă fără nici un succes.

În anul 1879 se hotărî în fine a părăsi Berlinul, spre a se retrage într'un climat mai sănătos, în spre Zürich: și aci ca și în Nizza nu observă la început că apa de băut conține var în mare cuantitate și că din această cauză, earăși începe a suferi de colici de maiu și de rărunchi precum și de haemoragiū renale.

Acastă a II experiență făcută în Zürich au fost în fine în deajuns spre a i atrage atențiunea sa exclusiv asupra conținutului de materii calcare a apei de băut și a i atribui provocarea simptomelor morbide expuse mai sus.

În consecință, dânsul se decise a călători o mare parte din Svițera în scop de a examina diferite izvoare de apă asupra conținutului lor vâros și cu această ocaziune se încredință că izvoarele de apă ce nu conțin materii varoase, se găsesc foarte rar.

Atât în Svițera de nord, începând de la muntele Jura până la frontiera Tirolului, cât și în Svițera franceză, nu au reușit a găsi o singură sorginte macar de apă lipsită de materii vâroase.

Dânsul lăsă la o parte înălțimele muntelui sf. Gotard și se îndreptă în spre pădurea neagră din ducatul Baden, pentru a continua explorațiunile sale în această privință.

De astă dată cercetările sale avură un rezultat satisfăcător, descoperind în mai multe localități o serie de izvoare lipsite de materii vâroase; această descoperire nu fu de cât călăuzul unei a doua, chiar în orașul Baden-Baden, unde, spre marea sa mulțumire și bucurie, găsi earășî mai multe izvoare de apă cu totul lipsite de materii vâroase.

După acest studiu introductiv și preparatoriu, să revenim acum la punctul de unde am plecat și să vedem dacă în adevăr apa, care nu conține materii vâroase, atât din punct de vedere teoretic cât și practic, poate fi considerată ca unul dintre mijlocele cele mai eficace pentru evitarea și curarisirea boalelor caracterisate prin formațiunea și depunerea de materii vâroase în diferitele organe ale corpului.

Respunsul afirmativ la această întrebare, din punct de vedere teoretic ni'l dă physiologia, ear din punct de vedere practic, experiența.

Physiologia ne spune, că varul conținut în apa ce se întrebuințează ziinic, prin febre nu se depune; prin urmare, varul este introdus în organism prin supă și

prin ori ce fel de mâncare și băutură preparată cu astfel de apă.

Numai când varul se află combinat cu acidul carbonic, atunci, prin ferberea apei se pierde acidul carbonic și varul se depune; în genere însă și în cazul acesta nu se depune pe fundul vasului în care efectuăm ferberea de cât o mică cantitate de var.

De aci rezultă prin urmare foarte clar, că pentru persoanele atinse de vre o degenerațiune calcară, usul apei vâroase nu numai că nu poate fi priincios, ci din contra contribuie încă de a înmulți în mod artificial depozitele vâroase a boalei deja existente; așa dar persoanele atinse de asemenea boale trebuie se caute, pe cât e posibil a întrebuița o alimentațiune lipsită de materii vâroase; și în adevăr această deducțiune theoretică fiind pusă în practică de către D-rul Stamm și alte persoane, ce suferiau de atari maladii, a făcut experiență că prin întrebuițarea apei de Baden-Baden, care este cu totul lipsită de var, depozitele vâroase din urină dispărură, colicele deficat încetară, și că aceste simptome reveneau din nou când se retragă înclimate unde nu se găsea de cât isvóre de natură vârosă.

Așa dar din cele expuse până aci, putem stabili cu multă certitudine, că evitarea și curarisirea boalelor caracterisate prin degenerațiuni calcare, physiologice, nu este posibilă, de cât prin oprirea cu desevârșire a întroducerii apelor vâroase în organism, căci de și unele din alimentele noastre zilnice conțin var, totuși cantitatea în care se găsește este foarte mică în raport cu cantitatea extraordinară de calciu conținută într'un singur pahar de apă vârosă sau într'o supă, sau în ori ce alt aliment preparat cu asemenea apă; și ori cine care ar vroi se degajese și se precipite varul conținut în

un pahar de apă vâroasă pe calea chimică, se poate lesne încredința de aceasta.

În tocmai precum în boala numită glycosurie, (formațiune de zahar în urină) se evită și este oprită alimentațiunea zăharoasă, sau substanțale alimētare care conțin zaharul, tot ast fel și în boalele cu deposite vâroase trebuie evitată apa vâroasă și alimentele cari conțin mult var; ast fel dar persoanele care sufer de boala numită gutta, de reumatism, de degenerațiunii calcare a inimēi și arteriilor etc. trebuie a se abține cu totul de la întrebuițarea apei sau alimentlor ce conțin var.

De asemenea acei cari sufer de pietre în beșica fierēi (cholelithiasis) de deposite calcare în rărunchi și beșica urinară, precum și acei cari prin întrebuițarea apei vâroase sufer de indigestiuni, durere de cap etc. nu au de cât să se supună unui tratament îndelungat cu apă lipsită de var spre a'și ușura și înlătura suferințele.

Resumând cele menționate mai sus, ajungem la concludsiunea că, observațiunile lui Stamm au o importanță fôrte mare atât igienică cât și terapeutică, că ele nu sunt de cât un nou germine aruncat în ogorul științei și, ca atari, sunt menite a aduce rōdele lor bine făcătoare atât științei, în special medicinei cât și lumei suferinde.

Dr. Apostolide.

INTERNATELE IN SCOALELE NOASTRE

În primele zile a le luni Septemvrie, anul trecut, am vizitat Iași, leagănul unirei.... vechia capitală a Moldovei... Acuma este timpul când ai ocazie să vezi o mulțime de părinți cu băeți, mulțime de mame cu fete: toți stăruiind să poată ași așeza copilul lor în vre-un internat al Statului, spre a scăpa nu atâta, cei mai mulți sau chiar și cei mai puțini, de cheltuele dar pentru a li asigura o învățetură și creștere îngrijită...

Ce deosebire mare, sub raportul călătoriei, între timpul de acuma și acel cu vr'o 10 și 20 ani în urmă, ce progres mare s'a făcut: drumul de fer, astăzi, în câte-va ore, din ori-ce parte a României, te pune în Iași, pe când atuncea trebuia să mergi zile întregi; astăzi însă, sara pleci, culcându-te în trăsură drumului de fer, și deminiața, te trezești în Iași, în timp ce atuncea pînă se ajungi la Iași mergeai zile întregi pe jos sau cu harabagiu ori cu birja dacă erai mai cheabur.

Cu toată greutatea călătoriei, acele timpuri, pentru noi scolarii erau frumoșe, plăcute; ele ni dădeau ocazie a ni întâlni, întrevede, a ni întovărăși, a contracta, prin acestea, legături și afecțiuni între noi.

Atât plecarea la școală cât și întorcerea erau precât de dorite pre-atâta și de plăcute. Ne întovărășiem între 5 și 10 băeți, tocmai un harabagiu, câte odată cu căruța discoperită, câte odată avînd pe jumătate, în partea de dinapoi, un acoperemînt de rogojină sau de piele sau de țol. Ne așezam rînduri rînduri în așa mod ca să venim față în față; ne puneam fie-care lădița sau

legătură saŭ geamandanul, cu avuția scolară, ne luam ziua bună de la părinți sărutându-li mâna, iar îi pe noi; asemenea de la prietenii, de la moși și mătușe, sărutându-i, mai ales când ni da ceva de cheltuială, după care plecam, uni mai voioși, alții mai triști, fie-care după grosimea pungei.

Bietul harabagiu! El era mentorul nostru, el știea pe unde să ne ducă, unde să poposască, unde să mînă; el ne ajuta chiar cu parale, mai cu seamă când venia în vacanță să ne aducă acasă, chiar părinții pe dînsul aveau nădejde, când ne duceau la școală, aducându-li scrisore că ni-au dus bine sau când venia să ne aducă acasă, că am venit bine. Că zile frumôse, ce drum plăcut, ni se păre această călătorie în mulțime! Când ne duceam la școală, anume mai lungeam drumul cu o zi, două, căci o duceam numai în cântări și jocuri. Câte glume, câte ghiduși, ștregaril, nu făceam; ce mai păția, dacă se întîmpla vre-un pericunăt să ni iasă în cale.

Din Piatră la Iași aveam calea: Borgniș, Ancuța, Muncel, Oboroceni, Tîrgul-Frumos și podul Iloaei, a căruia nume se zice că se trage de la o babă săracă, care ar fi dat și ea doi bani la facerea podului! Când ajungeai în Iași, toate hanurile erau ticsite de harabagi, din mai toate părțile Moldovei, cari aduseser băieți la scoalele din Iași, locul și centru de lumină a tinerimei Moldovene.

Da. Ți se părea că toți băieții și fetele Moldovei au năvălit în Iași, la scoale! Cuvîntul „Academia” sau ni ducem la „Academia” era mai mult de cât Sfînt; Al Academia! Acest templu de cultură înaltă a Moldovei în acele timpuri, căți cetățeni luminați, patrioți și cu caracteriu ai dat, cari prin luptă, sacrificiu, au făcut Unirea și mărirea României!!

Da. scoală Centrală! câte mume luminate și virtuose ai dat. Da. Socolă, câți preuți luminați și virtuosi ai dat, cariți au condus poporul pe adevărata cale de mântuire și moralitate; cariți împreună cu poporul au *suportat* greutățile vremii, iar nu ca părăsitul și trântorul de cler monacal.

Dar nu numai cu trăsurile se duceau băeții la scoalele din Iași: aceasta era soarta celor mai mult sau mai puțin cuprinși, înstăriți; cei săracuți, mergeau pe jos cu trăistuța în spate, cu ciobotele sau papucii sau opincuțele la șold: videai cărduri, câte de trei-cinci.... băeți cariți mergeau pe jos poște și zile întregi pentru a se duce la scoalele din Iași, să capete creștere și învățetură, având înlesnirea ca băeții saraci, că țara, pe lângă învățetură și creștere, li dădea casă, masă și îmbrăcăminte. Erau frumoase aceste înlesniri pentru copiii saraci! Astăzi s'au suprimat mai toate aceste înlesniri pentru nenorocirea copiilor saraci ori orfanii!

În prezent este adevărat s'au înmulțit scoalele, însă s'au împușinat cu totul mijloacele de ajutorat copiii saraci: cât s'au schimbat timpurile! Ba nu, greșesc, nu timpurile, ci oamenii și moravurile! Mi aduc aminte că la 1862 eram numai în seminariul de Huși 24 băeți, în *internatul gratuit*, pe cariți statul ne creștea, învăța, hrănea, îmbrăca și ni da toate cele necesare. Tot așa era în Academia, în Socola, Scoala centrală de fete etc. Și ce era, aceia internat gratuit? În toate internatele statului, din acele timpuri, pe lângă numărul internaților, adică acelor cărura li se da numai creștere, învățetură, casa și masă, erau încă un număr de băeți saraci, cărura Statul li dădea haine, cărți și cele-alte necesități cerute de învățemint. Eram foarte saraci, băeții din internatul gratuit; mi-aduc aminte că în clasa I-ia,

n'am avut că bani ai mei, *de la mama*, tot anul, de cât *un irmutic*, care mi-a ajuns tot anul!!!

Să lăs însă acuma toate aceste amintiri plăcute, și să vin la subiectul meu, adică: *internatele de astăzi în scoalele statului.*

Sunt trebuitoare și bune internatele în scoalele ștatului sau nu, în materie de creștere și învățemînt. ?

Marea majoritate a educătorilor și pedagogilor recunosc, trebuința și bunătatea internatelor fie a statului fie private, în materie de creștere și învățetură, iar combaterea ce li-o fac unii este de puțin efect, în fața enormilor foloase ce au dat și dau în educație și învățemînt.

Majortatea părinților nu au mijloace de ași ține copiii lor esterni la institutele de învățetură secundară, fie acele scôle în localitatea lor sau în alte părți, apoi sunt copii săraci sau orfanî, carii cu tot talentul și singuința lor, nu pot urma un curs secundar din cauza lipsei de mijloace. Câți băeți săraci și cu talente, prin ajutorul internatelor au eșit oameni învățați și folositori țerei! și din contra, câte talente, adesa genii, s'austîns sau se stîng, chiar în naștere, din cauza lipsei de mijloce. Pe lângă acestea, nu numai părinții carii nu înțeleg importanța educației, învățeturei, dar chiar și cei ce o înțeleg, cei culti și luminați nu vroescu a fi petagogii copiilor lor; îi spre a scăpa de această grea sarcină, încredințază creșterea, îngrijirea și învățătura copiilor lor unui internat.

Apoi este deosebire capitală între modul întrebuințării timpului de cătră copil în internat, și între acel ce estern: în internat totul este regulat, totul este observat, plus că este sustras de la dese scene ce'l pot scandatisă, compromite, ademeni, pe când cel estern, putem zice, că este lăsat de capul lui și espus la felu-

alte ispite. În internat copilul este cautat, îngrijit, observat chiar mai mult de cât în casa părintéscă.

Aceste împregiurări puternice, și altele, au dat naștere internatelor, iar rezultatele lor au făcut să se recunoască bunătatea lor.

Nicăirea, ca internat, nu se dă copiilor o creștere și învățetură mai îngrijită: în internat toată activitatea copiilor este regulată și măsurată în timp, totul se face și se mișcă sub control și observație: *fie care parte a timpului este întrebuințată cu profit.*

În internat copii, trăind împreună mai mulți ani, contractează o iubire, afecțiune și amicitie, de cari nu se mai despărțesc tóta viața!

Respectul religiunii, practica preceptelor moralei creștine în internate se poate face și aplica cu succes și folos. Cu alte cuvinte internatele numai, ni pot da o creștere și învățetură îngrijită și solidă; ele sunt singurele, care pot da și săracului mijloacele, de a se desvolta prin o cultură și învățetură mai înaltă.

Afară de acestea, sub raportul social, beneficiile creșterii și învățeturei copiilor în internate sunt foarte mari: în internate să întrunesc și întâlnesc copii de felurite caractere, creșteri și condițiuni; toți aceștea, prin petrecerea împreună mai mulți, viețuind cu toții sub aceleași reguli sub același regim, deversitatea caracterilor, a deprinderelor, a creșterilor și a condițiunilor materiale despare, toți să asimilează sub raportul social, formând un tot armonios, compact unde distincțiile nu stau decât în emulație la învățatură și purtare.

Acei cari au învățat împreună, au mâncat la o strachină, au trăit împreună, au suferit împreună toate acestea, în întreaga durată a învățământului: toți aceștia, zic, contracteze afecții, spirit de colegiatitale, cedurează toată viața. Negreșit și aci, ca în toate lucrurile ominești, sunt sau es și **Iuzi!!!**

Statul nostru, căutatau, cel puțin, să țină internatele în starea în care erau cu 20 și 30 ani în urmă dacă nu le-au mai înmulțit?

Nu. Internate nu numai că nu au mai creat, dar chiar numărul internilor l'au micșurat pe fie care anu, așa că astăzi, scoalele, care aveau pînă la 150 și 200 interni, abia au pînă la 50.

Nici o probă, nici un fapt, nu videm în favorul împușinării numărului atît a internatelor cît și a internilor. A fost vicioasă sau ne practică instituția internatelor statului? Negreșit că atuncea să desființau toate. Nu au fost sau nu sunt necesare? Atuncea nu am vede sute de băeți, atît acei ce au părinți avuți cît și cei săraci năvălind la internate.

Să cităm câte va exemple din anul acesta numai: la liceul statului din Iași pentru 11 locuri erau 60 concurenți, la scoala centrală de fete pentru 18 locuri erau 90 concurente, la Socola pentru 20 locuri erau peste o sută concurenți, și așa la tôte cele-alte internate din țară. Din observarea acestor exemple, rezultă că internatele sunt foarte trebuitoare și bune, precum și că la noi mulțimea părinților sunt săraci, și ne avînd macar în localitatea lor o scôlă secundară, n'au cu ce să-și ducă copii lor în un institut secundar privat sau chiar în un internat al statului din altă localitate,

Apropo de această, un părinte mi-se tânguia cu lacrimă. Mă rog ce propriu am făcut? cînd eram băet și învățam în *academia*, eram 150 interni; astăzi nu sunt de cît 50; am venit cu băetul să-l vîr intern în academie, căci în localitatea noastră nu avem nici gimnaziu nici liceu nici altă scôlă secundară. Ei bine, din felurite impregiurări, pe care vi le voi spune îndată și din cauză că pentru 11 locuri să prezintă câte 60 și 100 băeți, nu pot să-l vîr. Să-l duc în institutele private?

imi cere de la 700 —1000 lei, care abia sunt toată e-sistența mea anuală ... deci ce să fac? . . . . .

Un alt argument, tot în favoarea bunurilor internate-lor, în materie de creștere și învățemînt, este crearea de internate și institute private de către profesori, de către pedagogi, oameni învățați: toate institutele și in-ternatele private din Iași, București, și alte localități, sunt înființate de profesori, educători și moralisatori ai ti-nerimei.

Ei bine, dacă internatele conțin niște viții inerente, ce ucid copiii, cum se poate, admite, ca profesorii, ô-meni învățați, luminați, să creeze institute, care să u-cidă copiii, în loc să-i crească, să-i formeze, să-i des-velope și să-i moralizeze.

Aceasta nu se poate crede. Se va zice că, profesorii au făcut acestea, împinși de interesul material. Nu cred că tocmai clasa inteligentă a profesorilor să creeze niș-te institute cu internate reprobate: ca rele, ca immorale, însă numai să câștige sau să se folosească cu ori ce preț.

Aceasta nu se poate admite, din contra, cred că toc-mai a se da o creștere și învățetură mai bună și mai îngrijită, de cât în esternate, au fost motivul care i-au împins la aceasta.

Vina acestora, după mine, trebuie privită din alt punct de vedere, adică că dinșii prin internatele private a contrebuit la slăbirea grijei pentru învățemîntul public și la impușinarea internatelor statului dând loc prin a-ceasta că numai bogații să se folosească de bunurile internatelor, pe când datoria lor ca profesori, ca fiți, mai toți ai internatelor statului, era să lucreze pentru menținerea și înmulțirea internatelor statului.

O cauză a înființerei internatelor private, pe lângă profitul material, au fost lipsă nu numai de internate a statului, dar și lipsa de școli secundare în toate lo-

calitățile, și puse în condiții de a garanta o creștere bună și o învățetură solidă; dacă fie-care localitate nu are o școală secundară bună, sub toate privirile, ce nevoie ar fi ca părinții să-și ducă copiii în alte localități sau în internate private sau publice și să cheltuiască mii de franci: aceasta'i o axiomă matematică: vom desființarea internatelor fie publice fie private? să se facă școli bune, sub toate privirile în fie care localitate; învățetura și controlul serios să fie bine garantate.

Prin urmare dacă în internatele din școlile speciale, nu se recunoaște existența de vicii, dacă internatele private nu să combat nici se cere desființarea lor, pe motive de rele inerente, apoi nici internatele publice, ale statului, nu pot fi împuținată sau desființate pe motive de boale, vicii și rele, mai mult inchipuite de cât reale mai mult isolate de cât comune.

Motivul împuținării sau desființării internatelor statului, este mai degrabă, în lipsa de mijloace financiare sau în ne-egalitatea, ca unele orașe să aibă școli cu internate, altele cu burse, iar altele nici de cum.

Lipsa de mijloace poate să fie adevărată, însă statul nu trebuie să cadă sau să se supună acestei lipsi lași și cu trebuința și cu foloasele ce dau în învățetura și educație internatele; lipsa lor apoi împedică și pe săraci și pe copiii din alte localități de o cultură mai superioară, pentru care ar fi nevoie să se ducă la școli în alte localități.

Este adevărat, că statul nu poate să facă internate în fie care oraș, de și dreptatea și egalitatea așa ar cere; însă dînsul este dator să aibă internate la școlile superioare și speciale precum: licee, școli normale, seminarii, școli de meserii, etc. pentru ca și copii din alte localități, ce n'au aceste școli, să se poată duce la ele beneficiind cu internatul, în schimbul celor alte cheltuieli

cei stă adevărata rațiune, ca unele scôle să aibă internate. Apoi internatele de la aceste scôle ar trebui să fie fixate și proporționate pe localități sau districte, determinându-se numărul elevilor de primit din fiecare localitate, iar nu să se folosească numai copiii din localitatea unde este internatul: aceasta este foarte nedrept și ne egal.

Acestea și vederile și opiniunile mele asupra internatelor: ele trebuie să existe, căci numai dinsele prezintă mijloace de a da copiilor o creștere și învățetură îngrijită și folositoare.

Suntem datorii să lucrăm pentru menținerea și îmbunătățirea lor; asemenea să luăm măsuri ca de dinsele să se poată folosi relativ și proporțional, toți cari au nevoie de dinsele iar nu numai unii cari îi favorizează norocul, sau alte împrejurări.

În fine, dacă statul combate internatele, le suprimă sau imputinează din cauza lipsei de mijloace financiare, atunci nu este drept, căci scoalele au destule averi, și în caz când nu ar avea, nu este nici o contribuție mai bună, sfântă și productivă de cât aceea ce va plăti o cetățeanul pentru scôlă, pentru creșterea și învățetura copiilor săi.

Dacă, unii moralisti, pedagogi combat internatele, ca sistem de creștere, noi îi rugăm să ni prezinte alt sistem de creștere și învățetură, care să ni deie toate garanțiile de: buna creștere, îngrijire și învățetură, plus lipsa viciilor ce se impută internatelor. Când se combate un rău, trebuie să i se arate leacul, când voim a sfărma o instituție recunoscută ca necesară, trebuie să arătăm cu ce s'o înlocuim.

Eu cred că desființarea internatelor în totul este imposibilă; s'ar pute numai restringe și imputina numărul lor, creând scoale bune și complete în fiecare lo-

calitate, dotându-le cu toate cele necesare; dându-le profesori buni, capabili, activi, și în fine introducând un control foarte aspru, serios și drept.

I Negro.

Avantajele Căsătoriei.

Nu 'mi însușesc meritul a zice că cele espuse mai la vale sunt observațiuni ale mele proprii, de ore ce se găsesc tratate de Dl. A. Debay în scrierea sa *Hygiene et Physiologie du mariage cap II.*

Unirea sexelor este una din legile cele mai mari ale naturii vii; omul și femeia se supune ei, ca toate animalele, și nu o pot călca, mai ales în etatea virilă, fără ca starea sănătății lor să nu sufere mai mult sau mai puțin. Din acest punct de vedere, căsătoria exercită o influență imensă asupra sănătății generale, asupra moravurilor și caracterului celor două sexe.

Voim a zice că celibatarii, adică cei ne însurați, sunt supuși la o mulțime de maladii, de cari sunt scutiți cei ce se căsătoresc, sau foarte rar sunt afectați de mărtașă, un număr mai mare de existență printre cei din 'ntăiu, de cât printre cei din urmă, și în fine, căsătoria duce cu sine, ca sa zic ast fel, un brevet de betrâneță. Aceste bine făcătoare avantajie ale căsătoriei erau cunoscute de cei vechi, și ca probă, vedem că ei rădicau statuul zeului Hymen, pe ale căror pedesale se citeau cuvintele: *Hymenui care întârziară betrânețea.* Hymenul era la dênșii zeul căsătoriei.

Credința că virginitatea conservă fragezimea peliței și celor alte atracțiuni ale corpului, este o eroré funestă în care cad și ale cărei victime sunt fetele bătrâne.

Ună fată remânând virgină, după ce a ajuns complectă dezvoltare a fisisului său, nu întarziază a li coprinșă de o mulțime de indispozițiuni, erupțiuni cutanec etc. Dămicul de împăcați ai frumuseței sale. Frăgezimea ei scresțe, frumusețea i se vestezește, sănătatea i se alăză, cu cât ea întarziază a îndeplinii scopul naturei. În contra femeia măritată, și mai ales acea care a conceput, capătă o noua frăgezime, o sănătate, strălucită în plăcerile din care virgina nu a gustat.

Cât despre ómenii, în general, virginitatea, adică continența absolută, le este imposibilă. Starea de celibat nu e pentru dînșii de cât un mijloc de a se bucura mai bine de plăcerile amorului, fără a mai avea sarcina și greutățile unei familii: bieții celibatari!

Dupé statisticele mai multor savanți medici franceși, germani și englezi, resultă că printre celibatarii de la vârsta de douăzeci și cincii pênă la patruzeci de ani, mortalitatea este de la 28 la 100, întrun timp dat, și când, printre cei căsătoriți de aceeași etate, e numai de 18 la 100.

Dacă 78 de căsătoriți ajung la vârsta de 42 de ani, numai 47 celibatari ating această etate.

Diferența devine încă mai isbitóre cu cât etatea crește. Din 100 celibatarii numai 22 ajung vârsta de 60 ani, și din 100 de căsătoriți ajung această vârstă 48, la 80 și vom găsi 9 căsătoriți și numai 3 celibatari.

La femei acesta diferenți sunt înec și mai mari; fórte rar o fată ajunge la o vârstă înaintată.

Fabret s'a asigurat prin observațiunile făcute în registrele deceselor mai multor capitale că, între 100 si-ciși, 67 erau celibatari. În fine, statisticele criminale arată 62 celibatari la 100 preveniți.

Printre numeroasele maladii cauzate de inactiunea complectă a organelor genitale, la etatea când exercitiul funcțiilor este imperios cerut, se citéză, de o parte, satyriasis, priapismul, nymphomania, hysteria, catalepsia, nebunia etc. de altă parte, malancoha, insomnia, frica, visele erotice, funesta deprindere a plăcerilor solitare, etc. . . . afecțiuni cari, în general, desfiguréză în înța omenescă și o dau la cele mai scârbóse vicium.

Celibatul exercită o influență atât de funestă asupra făcultaților intelectuale ale femeii, în cît, în toate stabilimentele de alinate, numărul fetelor sêu femeilor nemăritate intrece ori-ce măsură. Ast-sel în raportul făcut în anul 1822 la ospiciul din Salpêtriere, la Paris, se găsesc aceste cifre: Din 1826 femei alienate 1276 erau fete, adică nemăritate.

Vedeți acea copilă palidă la față, cu privirea răstăcută, cu mersul ne sigur, întocmai ca flórea pălită, și pleca fruntea la pămînt, ne avënd nici o mângâere învictóre; inima'i palpită, respirațiunea 'i este intreruptă de suspine dese; poftile 'i sunt bizare, ar vrea o mănecare contiarie, sêu substanțe ce nu sunt alimente. Dacă persistă mai mult timp starea acea sfâșietóre în care se consumă, mormintul! se va deschide pentru dânsa și o va înghiți de vecl. Dér, să o mărite, să'i dea un tânăr pe care ea 'l vede în visele sêle, tînerul va fi pentru dânsa acea frumósă rază de sóre care împărăstie negura și redă cerului strălucitul sêu azur. Atunci rozele vor renaște pe obrazi'i copiliței, un sânge mai bogat va circula în vinele sêle și 'i va asigura o sanătate robustă.

L'ausanias ne a transmis fericita metamorfosă ce a operat căsătoria femeii lui Ariston; copila era fórtă înrîtă, bubósă și hysterică; îndată ce a devenit femeie, ar fi putut rivaliza în frumuseță cu Helena.

În fine se p $\acute{o}$ te afirma c $\acute{a}$ o mul $\acute{t}$ ime de $\acute{o}$ meni $\acute{s}$ i femei de un temperament viguros, s'ar fi dat la tot felul de escese, dac $\acute{a}$ o c $\acute{a}$ s $\acute{a}$ torie n'ar fi venit l $\acute{a}$ timp s $\acute{a}$ satisfac $\acute{a}$ $\acute{s}$ i s $\acute{a}$ lini $\acute{s}$ t $\acute{e}$ sc $\acute{a}$ acele transporturi sv $\acute{a}$ p $\acute{a}$ iate, triste fructe ale unei organiza $\acute{t}$ iunii $\acute{i}$ n care predomin $\acute{a}$ activitatea genital $\acute{a}$.

Istoria ne d $\acute{a}$ mai multe exemple de pasiunea amor $\acute{o}$ s $\acute{a}$, care fiind comprimata a devenit fatal $\acute{a}$.

Perdicas se consuma $\acute{i}$ n fie-care zi $\acute{s}$ i ar fi murit chiar dac $\acute{a}$ ochiul p $\acute{a}$ trunz $\acute{a}$ tor al lui Hippocrate nu descoper $\acute{e}$ a amorul t $\acute{a}$ n $\acute{e}$ rului principe pentru Phila, $\acute{s}$ i nu $\acute{i}$ n $\acute{s}$ ista pe l $\acute{a}$ ng $\acute{a}$ regele, tat $\acute{a}$ l lui de a' $\acute{i}$ o da $\acute{i}$ n c $\acute{a}$ s $\acute{a}$ torie

Antiochus, sf $\acute{a}$ $\acute{s}$ iat de un violent amor pentru Stratonice, concubina tat $\acute{a}$ lui seu, avea deja un picior $\acute{i}$ n morm $\acute{a}$ nt, c $\acute{a}$ nd medicul Erasistrate, surprinse secretul t $\acute{a}$ n $\acute{e}$ rului $\acute{s}$ i zise lui Seleucus, c $\acute{a}$ fiul seu nu avea s $\acute{a}$ mai tr $\acute{a}$ iasca dou $\acute{e}$ zile, dac $\acute{a}$ nu poseda pe Stratonice. Regele redete s $\acute{a}$ n $\acute{a}$ tatea fiului s $\acute{a}$ u d $\acute{a}$ ndu' $\acute{i}$ pe femeea ce adora

O patrician $\acute{a}$ iubia la nebunie pe un t $\acute{a}$ n $\acute{a}$ r plebeu; medicul Galien fiind chemat pentru a' $\acute{i}$ trata maladi $\acute{a}$, m $\acute{a}$ rturisi tat $\acute{a}$ lui fetei c $\acute{a}$ b $\acute{o}$ la era mortal $\acute{a}$, dac $\acute{a}$ nu s'ar fi s $\acute{a}$ v $\acute{a}$ r $\acute{s}$ it unirea celor doi tineri. Tat $\acute{a}$ l $\acute{i}$ nsp $\acute{a}$ im $\acute{a}$ ntat $\acute{i}$ l c $\acute{a}$ s $\acute{a}$ tori chiar $\acute{i}$ n ziua acea $\acute{s}$ i copila a fost salvat $\acute{a}$ de o m $\acute{o}$ rte sigur $\acute{a}$.

Schurigius nar $\acute{e}$ z $\acute{a}$ c $\acute{a}$ un t $\acute{a}$ n $\acute{a}$ r, convertit la idei absurde, s'a jurat de a $\acute{t}$ ine un celibat absolut. O maladi $\acute{e}$ grav $\acute{a}$ $\acute{i}$ a coprins corpul $\acute{s}$ i spiritul; limbajul seu, gesturile sale indecente $\acute{s}$ i t $\acute{o}$ t $\acute{a}$ f $\acute{i}$ n $\acute{t}$ a lui s'au ar $\acute{a}$ tat $\acute{i}$ n complect desacord cu voin $\acute{t}$ a $\acute{s}$ i dorin $\acute{t}$ ele sale. Medicul $\acute{i}$ a declarat formal c $\acute{a}$ hid $\acute{o}$ sa lui maladi $\acute{e}$ nu avea de c $\acute{a}$ t un singur remediu: c $\acute{a}$ s $\acute{a}$ toria. Bolnavul s'a supus $\acute{s}$ i, dup $\acute{a}$ ce a satisf $\acute{a}$ cut necesitatea sexual $\acute{a}$, a $\acute{i}$ n $\acute{e}$ put s $\acute{a}$ pl $\acute{a}$ ng $\acute{a}$. Amicii au voit s $\acute{a}$ $\acute{i}$ l consoleze demon-

- strându'i că uzând de un remediu nu păcătuca „Nu înțelegeți, le a respuns el, plâng că n'am usat de remediu mai din vreme.“

Elegantul autor al *Physiologiei pasiunilor* raportează istoria unei domnișore pe care părinții voiau s'o călugăriască fără voe. Această copilă, dotată de un temperament uterin, a căzut mai întâi într o lăngezire profundă, pe urmă a trecut prin toate gradele hysteriei, erotomaniei și nymphomaniei; în fine era să piară victima ardorilor ce o mistuiau, când medicul Alivert, consultat, ordonă ca tratament unic o căsătorie grabnică. Acest mijloc reuși de minune. Astăzi mamă de familie, și remarcabilă prin dulceața caracterului seu, această damă trăește liniștită și sănătoasă.

Căsătoria e singurul mijloc de a coordona instinctul genital și a'l deprinde la un scop moral; numai ea poate regula și modera poftele venerice. Legea generală a armoniei pretinde esercițiul moderat al tuturor organelor economiei noastre. Dacă vre unul din organele noastre este condamnat la vre un repaos absolut, cele alte organe nu întârziază a suferi, și echilibrul perfect, al tuturor funcțiunilor, fiind distrus, sănătatea se alterează și maladiile curg. Actul genital este dară o necesitate pentru bărbat și femeie; privațiunea lui absolută nu poate, prin urmare, de cât să ne vătămătore fizicului și moralului individului.

În resumat, plăcerile căsătoriei, luate cu moderațiune sunt necesarii la menținerea sănătăței generale; ele astâmpără dorințele violente, impaciente, nedormirile, chinurile amorului: previn visele erotice cari turbură somnul; înlesnește jocul funcțiunilor; înveselește spiritul și dau corpului acea libertate, acea ușurință cari fac dispus și voios; predispun pe om la amicitie, la bună-voință, la generositate. În fine, trebuie să recunoștem și să spunem, dulcele plăceri ale căsătoriei sunt o fericită compensațiune de suferințele și miseriile vieții.

Gr. Sinescu

Amintiri din o călătorie

(Urmare)

Toți câți trecuseră pe aici, călători pöte ca și mine, își sgârieseră numele în scörța netedă a fagilor; cu drept sau fără drept, condamnam în gândul meu, pe acești sgârietori de arbori, care avusese deșarta ambițiune de ași eterniza numele în pustiu; și cu atât mai mult îi condamnam, cu cât mi se părea mie, ca urma omului în aceste locuri răpia ceva din marețea singurătății și se amesteca ca un factor strein și discordat în sublimul întregului. Peste puțin scăpătarăm de la umbră și eșirăm într'un luminiș de seminceră; eram în parchetele de pe Cracăul negru; din depărtare, prin aerul sec, ajungea până la noi glasul omului și al toporului; din când în când, o trăsnetură colosală umplea văile munților; erau țagii, paltenii sau brazil de înălțimi amețitoare, care, în căderea lor prăpăstioasă sfârmau și doborau tot în calea lor: regiile pădurilor ca și regiile pământului; căderea lor e tot de-a-una sgomotösă și distrugătoare. Eram la jumătate din zi; un aer inflăcărat ne incunjura din toate părțile; sörele, alb de serbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre: pöte că o zi asemenea au îndurat și Alecsandru cel mare sub cerul arzetor al Asiei; aceiași fulgi de foc cădeau și peste noi; cu toate acestea, noi ne urmam drumul pe hogașul săpat de butuci în cösta muntelui, și numai din timp în timp eram siliți a ocoli, prin smiduri, bältögele glođöse și verzi ce ne tăiau drumul; eram atât de grăbiți a popăsi unde-va la umbră, în cât nici nu luam în

samă pe un întreg popor de broscoi cu ochi holbați și verzi, care, eșii pe jumătate din umede și glodosele lor locuinți, ne salutau orăcând, și apoi dispăreau iute la apropierea noastră. După ce popăsirăm puțin la o colibă părăsită, cumpanirăm în valea Cracăului; ajunși la acest pârâu limpede ca o picătură de rouă, ne stămpărarăm setea și începurăm iarăși a tăe de acurmezișul un șir de coline lutose și seci acoperite cu tuțari de alună, mesteacăn și arini. Ajunși pe cea din urmă colină ce dominază Varatecul, o priveliște întinsă și încântătoare se deschise privirilor noastre; sub noi Valea Sacă se întindea, cu casele ei albe și curate, între două dealuri acoperite cu grădini fânațe și semănături; mai departe, între resărit și mază-ză, Bălțateștii, această Vitesda a țării noastre, cu mărețele grădini și cu stabilimentele sale de băi, păreau că voesc a se ascunde după nesfârșitele alee de plopi înalți, de mesteacăn blonzi și de brazi posomorîți; cu toate acestea o rază de soare cădută din cer peste acest cuib de zină pierdut între îndoiturile verzi ale dealurilor, resfrângea, până la noi lumina strălucitoare de pe plăcile metalice cu care e acoperit. În fața noastră orizontul era închis de ultimele ramificațiuni ale ripoșilor munți de marnă cenușie ai Neamțului, care se întindeau, ca o fâșie de fum plumburiu încadrată pe câmpul de albastru azur al cerului. La picioarele lor, orașul alb cu pârâul seu limpede, scânteiau sub lumina soarelui; alătura se putea distinge, în umbra depertării, memorabila cetate a lui Ștefan, martură neperitoare a gloriei noastre trecute. Staturăm deci la umbra unui mesteacăn, spre a ne odihni și a ne sătura ochii de această întinsă și variată priveliște, și când soarele scăpătasă deja după Ciungă, noi intram în Varatec. Cine nu cunoște această monastire de călugăriți, și care călător nu are de spus

un cuvînt pentru ea? Era pe timpul băilor, și, în tot anul, o mulțime de óspeți din toate părțile Moldovei mai cu samă, petrec aice lunile de vară; prin urmare nu ne mirarăm de loc când vedurăm pe drumurile monastirei, încrucișându-se moda lumescă cu uniforma bisericească: rochia cu rasa, comanacul cu pălăria, mâna gólă cu mânușa, metaniile cu evantaliul, modestul papuc pe talpă cu provocătorul călcăi Louis quinz, în fine negrul posomorît cu toate culorile din lume, găitanul cu dantelele, smerenia cu indrăsnela și, în urma tuturor acestora, ipocrisia cu trancheta. Contrastul mă făcu să mă gindesc puțin la moda, și pentru prima oră îmi putui da socotélă, cum iscovitorii sau, mai bine zis, iscoditórele modelor, au căutat prin forma dată îmbrăcăminteii, să atragă aiențiunea privitorului asupra formelor ascunse, și să pună, pe cât să pôte, mai în evidență ridicăturile și indulațiunile provocante ale femeiei, mai cu samă; pôte să fie ceva estetică în toate acestea, după mine unul însă turnurile sunt oribile și scandalósc. Nu e tot ast-fel și cu îmbrăcăminteaa sacră: canónele nu oteră ochilor profani de cât a schiópă patrată din întreaga ființă a unei călugăriții, și anume de la fașiea de pele ce se numește frunte și până sub buza interioră a gureii, dimensiune în care se socotește și nasul;—de alt miztrele era chiar necesar să nu se învălăscă ochii, nasul și gura, de vreme ce o ființă, orî cât de slântă ar fi ea, tot are nevoie să vadă, să respire și să mânânce; și suntem convinși că canónele ar fi aruncat un petec negru și peste aceste trei organe omenești, dacă puțință ar fi fost, restul îmbrăcăminteii negru, lung și oblu aduce somn. Toate aceste reflecțiuni însă nu ne țineau nici de sete nici de fôme și grăbirăm deci a sui rēpede scările lustruite ale arîondaricului; pe trēpta de jos stătea o ve-

che mirésă a lui Hristos, un fêl de buștean de ciolane de carne dar măi cu samă de grăsimē; era înzestrat acel buștean și cu un cap omencsc, în care erau ușezăți simetric doi ochi verzi și stinși, care se mișcau la drêpta sau la stânga, în sus sau în jos cu o lene aristocratică; pe restul feței bătrâneța și bunul trai se luptau înverșunat; dacă cea întâi căută după obiceiul ei să atârne obraji în jos, să scôtă barba înainte și umerii feței în afară, cel al doilea umfla pelea în lături, nivela proeminetele și neutraliza acțiunea vârstei; dacă una tindea să deē peliței asprimea și paliditatea cuvenită, cela-l-alt o neteșia, o subțiea și o coloră tandafiriū; n'aș putē spune hotărît, dacă se gândia la ceva sau dacă mistuia numai vre un prânz pre abondent; cea ce pot însă afirma, e, că ne închinaram după obiceiū și, că drept respuns, ni se întinse spre sărutare o mână de care eu lipii buzele, închidend însă bine ochii.—Actul acesta de smerenie fū ca un fel de pasport pentru rândul al doilea al arfondaricului, unde ni se dădū casă și masă.—Stăturăm douē zile în Varatec; cu acēstă împrejurare mē putui convinge, ca ôspeții obicinuiți ai monastirei aveau cuvînt sa petrecă aice câte o lună și douē. In adevêr, aerul, apa, primblările, societatea chiar, sunt atâte lucruri care îndeamnă pe mulți a eși din vârtejul orașelor mari și a căuta repaosul sufletesc în aceste centruri animate de o vieță măi uniformă, măi dulce și măi liniștită. Tôca, cu glasul său cicălitōr și subțire, clopotul, cu vocea sa aspră, rară și sonoră, sunt capiū de familie ai acestui furnicar de fînți negre, care foesc repede în tôte părțile, fără sgomot, cu papucii lor pe talpă și cu metaniile în mână. După glasul lor sē regulēză tôte acțiunile vedute ale comunității. E totuși foarte greu pentru un profan se pătrundă în amenuntimile vieții călugărești; — un

călător nu poate vede. mai tot de-a-una, de cât suprafața lucrului, sau, mai bine zis, căja monahismului.—Deductiuni însă se pot face. Ast-fel dacă ești dimineta în meideanul din fața monastirei, unde se vinde și se cumpără, dacă te porți ziua pe cărările și drumurile ce se încrucișază și se taie, dacă mergi în biserica cea mare la vicernie, utrine sau liturgie, dacă te duci pe la cunoștinți ziua sau sara, nu vei pute intâlni de cât figuri paragrafisite, gheburî, sbârciturî, ochelarî, catarurî cronice, reumatismurî, aleu! valeu! ginginî góle, dinți falși guri infundate, barbe eșite, perî albi și morală mucegăită; cu toate acestea, dacă te întâmpli pe pavagiul interior al monastirei, când se face slujbă în paraclisul de lângă arfondaric, și dacă îți arunci ochii în sus, spre negreța ce umple cerdacul din fața, în tihnă și regaz poți revedui cu privirea toate acele chipuri femeesti, care în zadar se par că cercă a se ascunde sub negrele lor camelauce. Un tel de milă și de durere te prinde fără voe, când vezi atâta tinereță, atâta vigóre, și atâta frumuseță chiar, transformată într'un șumoiag negru, într'un tăciune de popușoiu, sub mohorita înbrăcăminte sacramentală; și tot atunci, și tot fără voe ți se impun o mulțime de întrebări profane, la care ortodoxia monahală n'ar pute răspunde, de cât strângând din umeri. E ore cu puțință, mă întrebam eu, ca nóptea care înfășura corpul acestor ființi să înfășure și inima lor? acei ochi porunciți a privi tot de-a-una cerul, nu privesc ei ore, câte o dată, și pământul? cuvintul scris în carte, e ore destul de puternic el, ca să nimicescă cuvintul naturei? E ore posibil ca robiniți bisericeii noastre să fi putut poronci singelui să circule mai încet, inimii să bată mai rar și naturei să reclame mai puțin? de când ore s'au ridicat la înălțime de dogmă grosolane eróre că carnea poate să musce gura ce o sfășie? . . .

Ș'apoi munții Varatecului sunt așa de înalți, padurile atât de umbröse, văile atât de adânci și de misteriose, riurile atât de limpezi, fânatele atât de dese, înalte și înflorite, aerul atât de profumat, în cât sufletul cel mai sglobiu se simte înmuet de o dulce melancolie, și ochiul călătoriului se oprește visător sau pe o frunză de mestecăm tremurătoare, sau pe corola rumenă a unei flori ce se lăgână grațios sub dulcea suflare a vântului, sau pe unda, care, vesela că au isbutit a se sui pe spețele unui bolovan greoiu, trece de ceia parte, îi spune o glumă și își urmează drumul înainte, scaldându-se în razele soarelui. Și în sinul acestei naturi atât de simpatice, careți varsă în suflet melancolia și visurile, iar în inimă simțirea unui nesfârșit amor, ce voiți să facă omul și mai cu samă femeia? Voiți ore ca acea religioasă din coridorul arfondaricului, cu chipul de adevărată Veneră păgână să se transforme, sub cârmuirea canónelor călugărești, în legendara, slăba și sluta sfintă Vineri a povestilor noastre? Voiți ore ca ea, în hatărul unor azbucovne colhăite, să înmormânteze sub umbra comanacului atâte comori de frumuseță de vigore și de tinereță? Voiți ca ea să remână, pentru vesnicie, logodnica închipuită a unui mire, care, încă de două mii de ani, s'au înalțat la cer? Ce gospodărie nostimă! Și se găesc încă omenii, care ieu în serios toate aceste abernațiuni mentale! Din parte-ne, trecem în rîndul smintiților pe toți acei ce cred în virginitatea inimei și trimetem la casa de sănătate pe toți cei ce o ordonă; din acest punct de vedere monahismul este o erezie și aruncăm anatema asupra lui.

De altmintrele Varatecul nu prezintă nici o însemnătate istorică și nici o tradițiune nu se lăgă de densus; Venerabilamaică Eugenia Negriau dat la lumina istoricului acestei Monastiri, cuvînt pentru care ne dispensam de a'lmai face și noi.

(Va urma)

Misiunea învățetorului rural (1)

Învățetorul rural are menirea de a fi conducătorul tinerimei sătene pe calea științei și tot-o-dată educătorul tinerimei pe calea moralității.

Elu este chemat de a forma, prin instrucțiune și o bună educațiune, tineri morali și instruiți; de a pregăti pe viitorii membrii ai societății și naturalminte ai națiunii.

Elu are destinațiunea de a fi pentru popor un inginer care este și lumina pentru întunecă, știința pentru ignoranță. Cu dreptu cuvântu elu se pôte numi *Apostolul luminei, alu științei și alu progresului*. „*Sarea pământului*.” Pentru că precum lumina face ca să dispară întunereculu, tot ast-felū și unū Învățetorū, înzestratū cu calități bune, contribuindū la răspindirea științei și bunelor moravuri, înlătură ignoranță, aduce civilizațiunea - progresul, în locul unde este învățetor.

Orī ce persoană dar, care voește a deveni Învățetorū ruralū, trebuie să înțelgă că acēstă însărcinare n'are scopul exclusivū de ai asigura o pozițiune materială, unū mijlocū de existență, ci are sublimulū scopū de ai încredința unū *sacerdoțiū*, unū *Apostolatū*. Acēstă însărcinare, acēstū rolū trebuie dar să-l considere ca cea mai sacră și sublimă *misiune* și nici decum ca o *meserie*.

Pentru ca învățetorulū să pōtă lucra cu succesū în ogorulū științei, să'și pōtă îndeplinī bine rolulū sau misiunea sa, are necesitate, de la începutulū carierei sale chiar, să fie proprietarū pe o sumă de cunoștinți suficiente, indispensabile sacrei și nobilei misiuni de

(1). Teza susținută cu ocazia conferințelor din 1883.

învățătoru; căci este foarte naturalu că numai unu omu instruitu dispune de unu capitalu științific suficientu, de unde ca dintr'unu bogat isvor pôte, la timpu oportunuu, să lumineze pe cei ignoranți; numai unu învățătoru capabilu și bine preparatuu este în stare de așl îndeplinî bine rolulu său menirea sa în societate.

-După intrarea în funcțiune, unu Invățătoru ori căl de preparatuu, trebuie să se pnnă tot de-a-una la nivelulu progresulu științificu, prin unu seriosu și continuu studiu teoreticu și practicuu; căci numai unu studiu neîntreruptu, unitu cu o zeloasă activitate îi potu înlesni calea în îndeplinirea grelei sale sarcini.

Situatuu în mijloculu săteniloru, expusuu observațiuniloru și criticilor lor, elu e dator a fi modeluu de esactitate, atât în îndeplinirea datoriiloru sale cătră scôla, cât și în îndeplinirea datoriiloru sale ca soțuu, ca părinte de familie și ca cetățenuu.

Ca Invățătoru, să facă a funcționa scôla foarte regulatuu, servindu se în predarea cunostințiloru, de o metodă alesă și ușoră de înțeles; îndemnându prin fapte pe copii de a fi esacți în îndeplinirea datoriiloru, blânzi în maniere, acivii și prevăzătorii chiar în întreprinderile cele mai mici

Ca soțuu, să deee exemplu consătenilor de fidelitate și constanță; iar ca părinte de familie să îngrijască a da o bună creștere copiiloru sei.

Ca cetățenuu, să deee exemplu de moderațiune, activitate și economie, combătându desfrăuluu, lucsuluu, răsipa și lenea atât prin vorbe cât și prin fapte; dânduși tôte silințele prin o muncă laboriosă și onestă de așl forma o pozițiune materială satisfăcătoare necesitațiiloru sale și conformă caracterulu seuu și pozițiuneice ocupă în societate. Să înlătore ocupațiunile și întreprinderile incompatibile cu misiunea sa, precum și pe acele care

li-ar absorbi tot timpul material și activitatea în da-una îndeplinirii datoriilor sale către școală; tot o dată însă ca cetățenul să dea exemplu de respect și supunere legilor și autorităților, îndemnând prin sfaturi și pe sătenii la acesta. Să respecte în primul rang: instituțiunile de cultură, instituțiunile de bine-facere, expunând sătenilor importanța și folosul lor, și ajutându singur, potrivit mijloacelor sale materiale, în cazuri de necesitate, la ținerea și înflorirea acestor instituțiuni; în fine să contribuie fără murmur la toate sarcinile ce li privesc ca cetățeni, arătându-se în tot momentul gata chiar la sacrificii, ori cât de mari, pentru folosul națiunii și alu *Patriei*.

Făcându-se ast-felū de sine un ales model de virtute, să combată vișii și să laude virtutea la ori ce ocaziune, cultivând inimile sătenilor prin o manieră blândă, plăcută și atrăgătoare, și dezvoltându-le gustul pentru tot ce este frumos, plăcut și folositor.

În relațiunile și conversațiunile cu sătenii să fie totdeauna familiar, blând, equitabil și sincer, ferindu-se de intrigă și restabilind buna armonie și cordialitate între ei, făcându li să înțeleagă că toți sunt membrii aceluiaș corp filii aceleiași mume comune, care se numește *Patrie*.

Într'un cuvânt Invățătorul rural, prin maniera, purtarea, vorbele și faptele sale, să provoace pe consătenii seii ca să li stimeze, să li iubască, să li imiteze și să li ceară consiliile la trebuințele lor; în fine în toate actele și vorbele sale, Invățătorul să pună totă abilitatea și prudența ca să nu i se zică nici odată: „*Medice, cura te ipsum*“ fiind că sătenii, ori cât de ignorați, totuși știu a aprecia vorbele și faptele și a le considera după adevărata lor valoare.

Din toate cele zise, se poate înțelege că un Invățător

incapabil, fără manieră, cu rea conduită sau care nu are
 avé lipsă numai de una din bunele calități ce i cer, nu va pute
 obține stima, iubirea și încrederea sâtenului, nu va pute
 câștiga inima lui; va fi desprețuit și, în consecință, nu-și va pute
 îndeplini bine misiunea sau rolul său. Școala, în asemenea caz, va fi
 considerată ca o instituțiune zădarnică și care strică pe
 țărani, după expresiunea poporului de la țară; va fi prin
 urmare desprețuită și Instrucțiunea nu va pute
 progresa. Tote acestea vor constitui o stagnațiune în
 calea civilizațiunii și a progresului.

Din contra, un Invățator capabil, esact și zelos în
 împlinirea datoriilor sale, un Invățator care concentrează
 în sine știința, manierile plăcute și o moralitate
 exemplară, își va atrage stima, iubirea și încrederea sâ-
 tenilor, va captiva inima lor și toți îl vor considera
 ca primul model de știință și virtute, și se vor sili
 să îl imite. Școala va fi privită ca cea mai importantă
 și bine făcătoare instituțiune; va fi iubită și respectată
 de sâteni, și singurii vor căuta a se tolosi de ea. In-
 strucțiunea va pute atunci să realizeze progrese mari,
 îndeplinindu-și cu succes rolul de primul factor al pro-
 gresului în poporul sâten.

Așa dar, dacă toți membrii corpului didactic ru-
 ral, toți Invățătorii se vor face sâtenilor niște modele
 demne de imitat, sub toate punctele de vedere, vor simți
 satisfacțiunea morală de a a constata înșii că și-au
 îndeplinit bine rolul de *Apostolat*, și vor bine me-
 rita de la *Patrie* și de la posteritate. Pentru că *stima*
 și *onórea se curme numai celui ce face bine*.

Pétra 1883 August 23.

Ir. Gr. Stupkanul Invățator în Comuna Tuzlău Plesu Bistrița
 Județu Némțu.

DOCHIȚA

I.

Moșu Ion Ciorchină éra însurat cu mătușă Catrina de trei-zeci de ani și când mai bine când mai rău ajunsăse, cu ajutoru lui Dumnezeu, fruntaș în sat la Tazlău.—Era om cnprins moșu Ion și cu puținul lui ciștigat în cinste, trăia liniștit. Tot satul îl știa de om bun și de muncă, cumpănit la vorbă ca și la treabă. —Mătușa Catrina era gospodină și harnică de nuți mai dase ochiș să veđi alta.—Era bunī bătriniī la inimă și la suflet, numai de nu le-ar fi de strigare, drumețu și saracu nu eșă flămînd și ne ospatat de la casa lor.

Ridea inima lui moșu Ion când videa pe Todirică băetul lui, flăcău mare catuții bradu, și așa și era: cu plete lungi și crețe, lat în spate, oacheș la față. cu musteața neagră răsucită, când își anina la șold geanta tătucăso cea bătută cu ținte galbeni și își lua pușca'n mînă, să cunoștea cit colo că era ficior de plăeș, crescut la munte și oțelit în grele.

La crișmă'n sat, să lăuda moșu Ion cu ficiorul lui, căci vestea îi eșise de bun vinător.

Acasă mătușa Catrina buzurea de o bucată de vreme, de când Dochita să făcusă fată mare, tótă treaba era pe sama ei, ea rișnea popușoi, ducea viiele la apă, spala, făcea mîncare, grija casa de sărbători, deți era mai mare dragu să te uiți la dinsa —Dochita nu numai că era harnică, dar era și frumoasa, tănără și sprintenă ca o ciută, obrazu roș ca un bujor, părul și genele cum îi pana corbului, iar ochiș luceau ca doi cār-buni; cind ridea, să răsuna valea de trei orī și tru-

pul ei rotund să zărea mlădoindu-se sub altă și cătrință parcă era tras prin inel.—Flăcăi, chiar din alte sate, numai dădeau una de la casa lui moșu Ion, ba mulți o și cerusă și ea nu să îndura de părinți; dar ave și vreme de stat, era tînără.

Sara cînd săntorcea Todirică acasă și cu toții să puneau rôtă în jurul mesei, moșu Ion cu ochii în lacrimi, să uita țintă la băeții lui netezindu—și barba, parcă zicea, aceștia sunt ai mei, și atunci întinerea; de ar fi vrut chiar Por împarat să schimbe starea cu dînsul, nu ar fi vrut moșu Ion, și așa și era, dintre toți copiii ce avusese moșu Ion numai de părăchea acestă făcnsă Dumnezeu parte. — Era fericit moșneagu, chiar zicea el cite odată, după furtună și plóc sunt ele și zile senine.—La bătrîneță gîndea și el să aibă o mîngâere și un sprijin, chiar acu de și era în putere, tot zăbăvea degeaba pe lîngă casă, Todirică și cu Dochîța erau ca mina cea dreaptă. Tot satul fericia pe moșu Ion.

II.

Era într'o zi de sărbătore, spre toamnă, moșu Ion era la crișmă, mătușa Catrina cu Todirică și cu Dochîța șideau pe prispă afară. Todirică povestea cum el cu ratucuso și cu doi plăeși impușcasă ursoaica care ripise giunca văduvei din capu satului, mătușa Catrina îl asculta de voinicia lui, iar Dochîța cu capul ređenat pe mîni, rătăcea cu privirea și cu gîndul peste munții verzi îngălbiniți, care tot mai mici și mai ascuțiți să perdeau în depărtare ca tälazurile unei mări tulburate de vînturi, soarele era la asfințit, în vale Bistrița murmura printre stînci, vîntul de la apus fișia fruuzele îngălbinite, era trist, Dochîța nu auzea nimic, gîndea și gîndul ei zbură trist în depărtare și se întorcea

mai trist, îi venea lacrimi în ochi, simția ceva și ce anume nu știa nici ea, poate apropierea toamei. — Așa stătu ea multă vreme pe gânduri, pân ce un oftat lung și greoi o trezi. — Cineva intră pe poartă, era vătăjălu, care venise să spue lui Todirică că adoua zi până în zori să fie în ograda primăriei, pentru că de acolo împreună cu cei-lalți flăcăi din sat, cari trăsăse la sorti, să plece în grabă la Piatra, așa era ordinu.

Când Todirică auzi aceste, nu ~~respuse dar roși~~. — vătăjălu să duse, Dochța remase cu ochii țintiți la Todirică, mătușa Catrina întrebă de moșu Ion.

Să vorbea mai de mult prin sat de răsboi și zaveră, dar de sigur nu să știe, chemarea flăcăilor la Piatră, îngrijise tot satul, moșu Ion cum auzi de această veste să hotărî să plece cu mai mulți bătrini, împreună cu recruții la Piatră, spre a afla de adivăr.

A doua zi de cu nopte, Todirică se pregăti de plecare, iș luă remasbun de la mămucăsa sărutându'i mîna, strînse'n brațe pe surioara lui și împreună cu moșu Ion plecă la primărie.

Două-zeci și cinci de voinicî ca niște stejari, tinerî și nalți cătu'ții bradu, înșirați în rînduri trei câte trei, în frunte cu'n caprar, să scoborau în zori de ziuă spre poarta țernei apucând drumu la Piatră. — Bătrini, femei, copii, fete, îi așteptau la țarnă, cite bătai de inimă nu să schimbară, cite lacrimi nu să vărsară, mame, femei, surori, ibovnice, cite speranțe sprijini și iubiri nu videau risipinduse și spulberate. Flórea și nădejdea satului să ducea, de'tors Dumnezeu știe. In urmă la ciți-va pași o ceată de bătrini gîrboviți cu trăistele în spate, scribiți și gînditori, urmau pe tinerî. Sórele resărea de după o stîncă, de o parte și de alta cite un lanți de munți coperiți cu păduri de cind lumea, unde toporul nu străbătuse, nalți cît cuprinzi cu ochii, la spate o pra-

pastie neagră ca noaptea, înainte loc deschis, Bistrița albă ca o cordea de argint sârpuia în valea traganată și coperită cu pajistea netidă și verde, drumu în dreapta, iar mult în departare să zăreau ca niște umbre un șir de dealuri albastrii. Pe cer luceafărul demineței era la asfințit. În păduri paserile ciripeau. Din văile adinci să auză talanca de la vitele satului răsunind singuratică în cuibul munților, parcă și cere cel din urmă ramas bun de la cetele călătoare. Este vremea cind căprioarele singuratece sa adapa la isvorul știut numai de ele. Spre apus trece un vultur. Soarele reserise.—Cetele tăcute și gânditoare urmau drumul, nici o vorbă, nici o mișcare alta, toți cu capitele în jos și cu lacrimile în ochi.—Caporalul cu capul sus și mîndru cu căciula cu pană lungă pe-o ureche, șuera un marș milităresc. Satul nu să mai videa.

III

Dou zile de cînd ne încetat în piața Primării din Piatră, cete cete sosec din toate părțile districtului, din muute să scobor plăeșei, din Orbic de la Soci din Bozieni și din alte sate vin tinerii sortari și rezervile să adună. Mari mișcari să observă, bătrini, tineri, femei, copii, unii în picioare alții jos, unii îmbrăcați melitărești, alții nu, vorbesc, umblu, șad imprăștiati pe uliță, și în jurul primării. Să vorbea de resboiu, zaveră, Dunare, fel de fel de vorbe, grija și mahnirea era în fața tuturor. Cu ochii plini de lacrimi ostau bieții bătrini, și plîngeau mamele, era poate ceasul cînd tatul fiului dădea cea din urmă sărutare, jalea cuprinse inimile tuturor. Părinții își îmbrățoșau copii pentru cea din urmă oară.

Goarna răsună în curtea cazărni, capitanul esă și dă ordin ca recruții să remie la cazarme, ordinu fu

scurt, toți tinerii intră în curtea cazarmiei spre aș primi cele trebuitoare și spre a rămâne.—Cum tu minutul de despărțire între bătrini și tineri, este cu neputință de descris. Ar fi trebuit ca Dumnezeu să nu fi pus o inimă în peptul omului, pentru ca lacrimile să nu fi udat fără voi fața celui mai nesimțitor privitor.

Două zile în urmă moșu Ion Ciorchină culcat pe prispă afară, istorisa mătușei Catrinei și Dochitei cea ce văzuse și auzise la țîrg. Supărat era bătrînul și din ochi îi curge lacrimi.—Două zeci și unu de ani crescuse pe Todirică pentru că la urmă să mōră departe de părinții lui, vulturii să'i minince ochii și fiarile trupul, suspina din inimă moșneagu și grija și mila îl tăia ca ascuțitul unui cuțit. Dochița plîngea, iar mătușa Catrina să bocea cît îi lua gura.—Jalea coprinse casa lui moșu Ion.

Trecuse o lună de cînd moșu Ion nu știa nimica de Todirică și două de cînd să pornise de-a-casă. Dorul rodia inima moșneagului ca vermile rădăcina copaciului și pe zi ce mergea îmbătrînea de nu'l mai cunoștea, să uscă văzînd cu ochii, nu trecu mult timp și căzu la pat.

Dochița nu'și perdu curajul, văzînd pe tătucuso bolnav iș îndoi puterile, muncea și să silea a împlini greutățile gospodării.—Fratiso lipsa, tătucuso bolnav, mă-mucăsa bătrînă și supărată, toată grija era asupra ei. Popușoi din coșer erau pe sfîrșitele, în pod brinza pe muntuitele, banii, care'i mai aveau adunați din vremi mai bune se cheltuiau și alții la loc n'ave cîne pune iarna venise și greutățile să îndoiră.—Bătrînul slăbea din zi în zi.—În tr'o sară pe la toacă, moșu Ion culcat pe pat, răzamat în tru'n cot, cu capul și barba albă și încîlcită, slab, galben, și sbîrcit la față, cu ochii ră-tăciți, chemă pe Dochița cu un glas răgușit și tremurător și îi porunci să aducă pe popa satului și pe Toa-

der Cobuz nașu lui Todirică. Ochiul bătrânului să im-
plură de lacrimi .

După ce moșu Ion să împărtăși, după regulă crești-
nească zise că voești a reminea singur cu Cobuz.—Ca
or li vorbit ei, nime nu poate ști, dar Cobuz eși din
casă—cu un vâlătuc de hârtii.

Luni dimineața cloputu bisericeii din sat răsuna în
vale;—Moșu Ion Ciorchină murisă.

Patru faclii galbini lumina fața lui moșu Ion, întina
stătea el pe masă, cu mâinele pe pept, cu fața posomor-
rîță, cu fruntea încrețită, suferise bietul moșneag, grija
i se zugrăvise în fața, luase doru cu dînsu. La cup-
dascălu cetea stîlpei, tot satul să adunase pe lîngă ca-
să.—Omul după moarte să cunoaște, cîți creștini întrau
în casă și sărutau iconă de pe peptul lui moșu Ion
toți ziceau: Dumnezeu să'l erte fusese om bun nu rîpise
dreptul nimarui. — Sara îi făcură priveghi.— Doue zile în
urmă pămîntul rece și înghețat primi pe Moșu Ion
pentru a'i păstra remășițele pînă la adoua venire.—Toa-
te se făcu după rînduiala creștinească chiar părintele
Iftimie făcu cinste lui moșu Ion, după ce țarnă aco-
peri sicriul, părintile Iftimie să așeză cu fața spre răsă-
rit și cît de bătrîn era, să îndrepta ca un brad, își fă-
cu semnul crucei, își netezi barba lui albă ca zapadă
și ținu următoarea cuvîntare. „Așai omul, fraților! cînd
să naște ca și cînd moare, toți de o potrivă suntem, prea
marele ziditor al lumii nu a făcut deosebire între bo-
er și țaran și la toți le-a dat drept zestre patru coști
de pămînt. Pe acela care a avut lanuri de-ar li putut
sătura sate, cît și pe acela care la hulit de noroc nu
ia dat pîne de săturat copii, de o potrivă iau inferat
cu semnul morții, spre pildă ceă vecnică și-a tuturor cu-
noștința; căci una suntem, toți fiind fi acelorași nevoi.
Bogații ca și săracii, învățații ca și proștii, toți lasăm

pe aciastă lume cea ce cu drept sau fără drept am ciștigat, noi nu luăm nimic și vermei aceeaș cinste ne fac la fie care de o potrivă. Toți avem cîte ceva scump și drăgălaș sufletului nostru care 'l lăsăm pe margina mormintului, deosebire nu este, toți murim în tru'n fel. Dacă cărturarii sunt meșteri în tainele lui Dumnezeu, de ce ei nu dau bogăților viața ca și banii. nu șade frumos pentru un bogat, învațat sau stăpin să moară ca un sărac, prost sau slugă, aici e taina și cheia învățeturei.

Ion Ciorchină pe care 'l cunosc din copilărie, a fost om cinstit și drept, nu a rîpit munca și dreptul nimăruie, iaca cea ce rămîne omului după moarte, numele, averi, măriri, plăceri, îs trecătoare ca și omul; numele bun îi vecinic, trece din gură în gură, din niam în niam spre cîntea și amintirea celui care la purtat. Va veni, poate, o vreme cînd fiii omului cunoscînd slăbăciunile lor firești, vor ști că sunt de o potrivă.!! . — Așa sfirși părintile Iftimie, lacrimile îi împlură ochii și glasul i se stinse 'n pept.

Lumea să împrăștiă, iar mătușa Catrina, acum văduvă, să întoarse acase numai cu Dochîța și plînsă și suspiră multă vreme.

IV.

Supararea și măhnirea apasa greu sufletul mătușei Catrinei, grija și singurătatea o omoră, pentru acea adese găsea, biata mătușa Catrina, câte-un minunt de mîngîieri și uitare în tru'n pahar de rachiu. La început îi era rușine, mătușei Catrine să se ducă singură la crîșmă, cînd trăia răposatul era alt ceva, de acea trimitea pe Dochîța, dar cu vremea, fiind că să afla ca o văduvă sarmană, îndrăsni a se duce și singurică, și azi așa, mine așa, de o parte dorul lui Todirică, de

alta scirba lui moșu Ion, deprinse pe mătușa Catrina cu darul beției. În deșert să rugă Dochița la mână, arătându-i că să ruinează și se face de vorba satului, mătușa Catrina nu se putea să trăiască fără această deprindere. — Baniș se sfârșise, începu a vinde boi, vaci, oile, lucruri și pânzării și încetul cu încetul remasă numai cu casa și pământul. Dochița văzind cum se ruiniază gospodăria și avutul lor pentru rachiul la crâșmă, slăbea din zi în zi, tăcută și gânditoare umbla cu capu 'n jos, fugea de oameni, flăcăi nu o mai cunoșteau.

Avea de pătimit multe biata Dochița.

În tr'o vineri sara pe la răsăritul stelilor, mătușa Catrina căzu din picioare și muri.

Biata Dochița bocia și văta în toate părțile, n'avea niamuri nici ajutor, singură și fără speranță rămăsese în astă lume, greul vieții sosise. Jidovul orîndar împrumuta bani Dochitei cu camăta după placu lui, dar ceru amanet hirtiile casei. Dochița le dădu și înmormîntă pe mamucăsa — Remăsese din toată casa numai Dochița singură și saracă, nici un suflet de om nu vroia să o ajute, cînd trăia tătucuso și mamucăsa, casa lor era cu belșug și gospodăria cuprinsă, tot satul să ținea de la casa lui moșu Ion, ba cu împrumut ba cu pomană, atunci flăcăi o cereau pe un cap, acu saracă lipsită de ajutor o fată sarmană, nu mai avea prieteni și satul de-abia își mai aduce aminte de fata lui moșu Ion.

Descurajata Dochița și vădînd că nu are cu ce plăti camăta jidovului, care o chema să'l slujască numai pe mincare, iar pământul era în mânele lui Cobuz cu hirtiile date de tătucăsu; plîngea beata fată de cu zorii pînă în noapte.

Trecură șase zile de cînd murise mătușa Catrina, iarnă frig, viscol, Dochița singurică în casă ghemuită în colțul patului cu fața ascunsă între minți, plîngea, plân-

gea mereu, nici un om nu se auzia venind, în casă sărăcie și singurătate, vîntul șuera pe horn, un motan săbărlit de frig torcea după soba rece, un cîine urla afară, era îngrozitor. Ast fel șazu singurică Dochița două zile. Multe gînduri trecură prin capul ei, noptea era un chin, singuratarea o omoră. De la o vreme soamea hotări pe Dochița să se scôle. Cu capu rezemat de cerceveaua fereștei, cu privirea rătăcind peste munți albi, 'gândea Dochița și din ochi i curgea lacrimi pe obrazul îngălbinit, dar de o dată fața ei roși, ochii strălucia, fruntea să însănina, iar un oftat lung și greoi îi ridica de două ori peptul încă ud de lacrimi — La Piatră văzuse pe Toderică plecînd, acolo era gîndirea ei dusă. La Piatră putea întalni pe fratele seu, o rază de speranță lucea atunci în sufletul ei, mai fusese la Piatră cu tătucuso la iarmaroc și cunoștea și pe o fată din Socî care sluja la stăpin, hotărîrea fu luată; adoa-zî ave să plece la tîrg. Strânsese cîte lucruri și schimburi ma avea, le îngrămădi în o traistă, să înbracă bine de drum, era gata, dar trebuie să treacă noptea-

Trudită de grijă și plîns, ghemuită, în colțul patului, cu gîndul la fratele seu, la tîrg, la fata din Socî ce pe singura o cunoștea, adormi

La cîntarea cucușului, Dochița să trezi, era vremea cînd se îngana ziua cu noptea, încă nu era de plecare, Dochița se așeză la margina patului, cu ochii pe fereastră gîndurile o cuprinse și o amețiră. Sunt minunte în viața omului, care nu se pot descrie. Dochița cu capu între mîni cu ochii rătăcind, cu inima strînsă, miî de gîndiri îi spulbera capu. Era în adivăr hotărîtă de plecare, dar umbra mămușă și a tătucuso să arata în chipuirea ei, și atunce traserea.—Să părăsască casa părintească unde crescuse ca fratele ei, să părăsască locurile unde a cunoscut cele întai jocuri, livada unde

culegea floricele de sub stîncă, pirăul la care adăpau căprile, frumuseța munțelor, horile din sat, flăcăi care o ceruse ah! amintiri, amintiri, cit sunteți de scumpe, — Ce vor dice oamenii cînd vor auzi că a părăsit satul, în grija cui să lese mormintele tătucuso și a mămucăsa; toate aceste se învărtea în capu Dochitei, și atuncî își ascunde fața între mîni și plîngea amar, sîndîndoa de plecarea ei. — Dar dacă va rămîne, va fi iarăși singură, noaptea iarăș va veni, aceleaș gînduri o va năcăji, atuncî ea să înfioră. Ea fată de fruntași, va fi nevoită să se numească fată sărmană, lăsată la mila săsătenilor, fruntea ei să încreți, fața se înroși, lacrimile să uscară, să hotărisă să plece la tirg. Încă odată să mai uită în jurul ei, nu vedea decît sărăcie, atuncî plecă. — În ogradă zări cîinele Vulpei legat sub șură, merse drept la dănsu, îl deslegă, scoase o bucată de malar din traistă și i dădu; Vulpei de bucurie sărea pe dînsa, era singurul care mai rămăsese din ai casei, și de la care putea să și ei remas bun, toți ai ei numai erau, Dochița îl apucă în brațe și îl sărută. Vulpei era bătrân acum, fusese găsit de Dochița și Todirică la poarta țarnei, crescut de dănsii și hrănit cu lapte, o îndoită amintire; Dochița îl mai desmerdă o dată și două lacrimi mari rătăciră pe obrazul ei îngălbinit.

Era frig, omătul scîrțiea sub opincă, munții ca niște morminte să rădicau în două laturi îmbracați de omăt și copaci uscați, înapoi un hău negru, înainte drumul ce cobora spre Piatra, cerul cenușiu ca plumbul, lumina era dar soare nu, corbi negri să rădicau croncanind, de pe păduri, un cîine urla în departare, era trist și pustiu ca într'un mormint, Dochița își făcu cruce și plecă, se uită odată de două ori în urmă, satul nu se mai zăria; dădusă în cotitura dialului.

Cu capu 'n jos cu lacrimile 'n ochi mergea Dochița

pe drumul pustiu, rămăsese singurică și saraeă în lume, lusesă odată la casa părințască în bine și belșug. azi pe drumuri, nu luase cu dânsa de cât dorul și mahnirea, nu avea de calauz de cât speranța. Ochiul ei căutau în departare peste șesul și munții coperiți de omătul înghețat, așteptînd ajutor, mîngâeri, dar îi răspundea șueratul vîntului, croncănitul corbilor, gerul îi îngheța lacrimile și viscolu îi oprea suspinul. Așa merse Dochița toată ziua, frigul o cuprinse și osteneala o apasă. Era spre sară, tîrgul nu era departe. Multe gînduri treceau prin capul Dochiței și slășiau inima și îi aduceau groază, cînd vre un călător trecea pe lingă dînsa, ea pleca ochiul în jos și se acoperea să nu fie văzută, grăbind pasul. credea că toată lumea o cunoște și o găsește de reu pentru plecarea ei. Cu cît să apropia de tîrg, cu atît inima ei bătea mai tare, cînd gîndea că nu departe de dînsa va găsi pe frătorul ei, ochiul ei să deschideau și păreau că taie depărtarea. Dacă Dumnezeu a pus în peptul omului o inimă care iubește, simțește, suferă; tot el i-a dat speranță drept călăuzu pentru zile de restriște și gre nevoie.

Tîrgul Piatra să zărea.

(Va urma).

Gr. I. Alexandrescu.

Reforma Legii Electorale

Orî cât de puţin interes ar avé cineva de a fi în curentul luptelor politice, precum şi a diverselor chestiuni ce tind a ne înmulţi sau înpuţina drepturile noastre politice, totuşî reforma legii electorale, au pus în gândire pe fie care român, pentru două rezóne; cel întâi fiind ca românii, abia scăpaţi de despotism şi regimul fanariotic, au pus, în prima linie de preocupare, mai întâi căstîgarea şi apoi pastrarea unor drepturi, ce ne asigură mijlocul de a veghé noi înşine de sórta noastră. şi al doilea motiv este, ca propunerea de reformă a legii electorale ne vine şi se susţine cu multă însistenţă de către D. C. A. Roseti, unul din capii partidului liberar naţional. Cu altă ocaziune în colónele acestei reviste, am aratat, că motivele vedute, ce au împins pe D. Roseti de a declara rebel constituţiei actuale, şi în specie legii electorale, este că clasarea alegătorilor în mai multe categorii, nu ar fi decât un mijloc, prin care corupţiunea ar schimba în multe ocaziuni adevărata voinţă naţională. Acesta este în substanţă rezonul principal ce rezultă din scrierile subscrise de D. Roseti, şi din toate articulele apărute în ziarul Românul.

Inainte însă de a ajunge la desvăluirea părerilor noastre în această importantă chestiune, să ne fie permis a discuta unele din argumentările ce au silit pe D. Roseti a cere schimbarea sistemului nostru electoral, pentru ca ast-fel să vedem, dacă modificările cerute, vor fi în stare, a înlătura corupţiunea electorală şi prin consecuenţă falsificarea dorinţei naţiunii.

Adevérul este, că legiuitorul de la 1866, pare a fi fost îngojit mai mult, de a astâmpăra pretenţiunile diferitelor clase sociale, de cât de a fi considerat pe toţi românii ca fraţi, şi ca atare, să avënd aceleaşi drepturi şi aceleaşi datorii; rezultă pentru noi cine, că principiul libertăţii şi al egalităţii individuale proclamate la noi, nu puteau să se împace cu 4 categorii de alegători, bareva mai mult, cu privilegiul, că numai proprietarii, până la valoarea fonciar de 1200 lei noi, să alegă deputaţi şi senatori, cu alte cuvinte că alegătorul colegiului întâi şi al doilea să aibă jumătate

de cameră și întreg senatul, iar restul națiunii, comerțul știința și muncitorul să nu aibă de cât câte un reprezentant ales direct în colegiul al III-lea și prin delegațiune în colegiul al 4-lea. Această anomalie nu au fost și nu putea fi considerată, atunci ca și acum, de cât ca un compromis provizor, menit ca la cea întâi ocaz une, să se introducă și în sistemul electoral principiul egalității. După o practică de 18 ani, se creșu de D. Roseti, că ar fi momentul oportun de a face să înceteze acea anomalie, acel privilegiu, ce după dreptul natural pare a trata pe unii de mămă, iar pe alții de ciumă; mai mult ceva, se crede că prin lărgirea colegiilor sau mai bine zis cu introducerea votului universal nu s'ar satisface numai marele principiu al egalității, ba încă s'ar înlătura corupțiunea care domnește în mecanismul vicțiilor noastre constituționale.

Nu numai pentru D. Roseti, dar chiar pentru orî ce român, care dorește propășirea libertății și a egalității în țara sa, colegiile electorale, separarea intereselor, claselor, privilegiile unora în dauna altora, nu pot fi considerate de cât ca o pedică pentru progresul și prosperitatea națională. Vine însă întrebarea, în ce mod egalitatea drepturilor electorale cată să fie exercitată, pentru ca ea să înlătore corupțiunea și influența intereselor personale? La acesta putem răspunde, că numai prin puțința, ca întreaga națiune să fie pusă în pozițiune de ași manifesta voința sa, într'un mod sincer și ne influențat sau ne falsificat de voința altora, și pentru a se atinge acest scop, se cer două condițiuni, adică puțința de ași da samă de dreptul seu și al doilea de a'l pute exercita cu siguranță; ambele însă nu se capătă de cât prin Instrucțiune, adică prin a ști cel puțin a ceti și a scrie; aci rog pe veteranul luptător național, a ne spune nouă tinerilor, prin ce mijloc bietul țăran va pute săși exercite dreptul suveran de a vota pentru cine voește, când el este silit ca să alerge la un altul spre a'i scrie buletinul, și prin ce mijloc alegătorul fără știință de carte va pute să constate, că nu au fost victima unei înșălăciuni. Aceste considerațiuni cred că silesc pe mulți a face o obiectune de oportunitate pentru schimbarea sistemului electoral, căci toți își zic precum ne zicem și noi, ca D. Roseti nu au probat nici cum, ca lărgirea censurilor, înmulțirea numărului indivizilor, în aceeași categorie, sau chiar votul universal, nu ne or împunge a încredința destinele țării în niște mâni inconsciente, care nu sunt în stare nici ași da samă de acest drept sfânt, a se

guverna prin sine însuși, precum nici în stare a'î exercita prin libera lor voință și în acest caz, dacă reprezentanții națiunii vor s'nceraminte stârpirea urmelor de privilegii și în același timp și a corupțiunii, atunci nu au de cât să facă un singur colegiu în care să între toți românii care și u a cetii și a scrie, care însă nu vor fi funcționarii al statului, județului sau comunilor în fine a nici unei instituțiuni asupra căreia puterea executivă pôte să aibă o înrurire. Ast fel înțelegem noi a se da egalitatea drepturilor, fără a le prefăce într'o corupțiune mult mai dăunătoare pentru asistența noastră. Am dori să nu fie înșelați, în prevederile lor, bătrânii liberali ai țării, și să nu cadă victima buneii lor credinți, cu atât mai mult, cu cât au avut în tot deuna d'v za „Lumenează-te și vei fi.” Ei bine, în câtă vreme țaranul român va trăi în lipsă și ignoranță, până atunci drepturile electorale vor rămâne pentru ei o ironie umiltoare. Dacă nu v'împăcați cu un colegiu în vederile noastre, atunci mai bine, ca bunii români, lucrați din răspuțeri pentru cultura și îmbunătățirea s'orteii țaranului român, și numai atunci, când va av'î aceste bunuri, îi va fi de folosință și egalitatea dreptului electoral.

Dr. Cantimir.

B I B L I O G R A F I E

În curând va eși de sub tipar cartea intitulată: *Franemasoneria, alcătuirea, activitatea și scopul activității sale*, prelucrată pentru publicul Român, dupe E. I. Beidl, de Dl. Grigori N. Lazu.